

PORTRÄTT

JONAS KARLSSON

Män på gränsen till nervsammanbrott - det är ett tema som skådespelaren och författaren Jonas Karlsson återkommer till på film, på teatern och i sina egna novellsamlingar. Men själv är han en vanlig kille, eller som han konstaterar: lika onormal som alla andra.

Kanske till exempel onormalt noggrann. I hans skrivarlya, där han jobbar på sin nästa novellsamling, ser pocketböckerna orörda ut fast de är lästa. Han vill att de ska vara snygga så han öppnar dem bara precis så mycket att blicken kan följa raderna utan att ryggen bryts.

Kvällen innan har han rivit ned applåder i Shakespeares *Stormen* på Dramaten där han spelar punk-svart-hårdrockartrollet Caliban med tatueringar, vild hårman och ett mordiskt grin. Nu, en avsminkning och en natt senare, har han lämnat sina sjuka ungar med mormor, och klädd i en snäll collegetröja, brun som snuset och caffelatten, slår han sig ned på fiket runt hörnet från arbetslokalen på Södermalm i Stockholm.

Att ömsa skinn på det här viset tillhör vardagslunken för Jonas Karlsson, han har jobbat som skådespelare i hela sitt yrkesliv. Och det var det framgångsrika skådespeleriet som gjorde att han började skriva i mitten av 00-talet, berättar han.

- Jag filmade på dagen och spelade teater på kvällen. För mycket av det goda blir inte roligt till slut.

Han tog tjänstledigt från Dramaten och skrev - först en pjäs, *Nattpromenad*, sedan två novellsamlingar, *Det andra målet* och *Den perfekta vännen*.

Steget mellan skådespeleri och författande är inte så långt. Båda handlar om att berätta, säger han.

- Man närmar sig en karaktär på ungefär samma sätt. På teatern har man som skådespelare ett berättaransvar att gestalta karaktären under varje föreställning. Ta Caliban, det finns ju hur många sätt som helst att göra honom på.

Just den där lusten att berätta är själva motorn i Jonas Karlssons yrkesliv. Han drivs av en längtan efter att kommunicera, att få ge sin syn på saken.

- Jag upplever ofta mina berättelser som ganska speciella. Ibland tänker jag att det kanske bara är jag som är intresserad av detta. Därför blir jag alltid så glad när någon hör av sig och har gillat, det känns lite som att få en ny vän. Detsamma gäller väl skådespeleriet. Det kan vara en fantastisk upplevelse när man liksom hittar en karaktär.

Men inom filmen, och ännu mer inom teveproduktion, har skådespelaren mindre frihet att berätta. Regissören klipper som han eller hon vill och när det gäller teveserier sätter den absoluta tidsramen en gräns.

Och Jonas Karlsson har lärt sig att sätta gränser för sin egen kreativitet. Han skriver inte när han repeterar en pjäs eller när han har ett intensivt spelschema eller en krävande filminspelning. Och när han skriver måste han som trebarnsfarsa vara disciplinerad; lämna på dagis och sätta sig vid datorn.

Ändå blir hans noveller gränslösa. Berättelserna hakar i varandra i en stark känsla av men-vänta-nu som får läsaren att bläddra och fundera: Hette inte huvudpersonens kompis i förra novellen just så och hände inte något snarlikt nyss på samma plats?

- Jag tycker nog att livet är så. Du vet, man är huvudperson i sitt eget liv men mindre betydelsefull i någon annans. Det skiftar.

Alltså människan som en formbar varelse, en gestalt som glider in i och ut ur olika roller i livet. Kanske är det detta perspektiv som gör att Jonas Karlsson har svårt att

själv välja en drömroll för scenen eller duken, en karaktär som mer än alla andra skulle kunna tänja gränserna för hans kapacitet som skådespelare.

- Jag har inte någon sådan drömroll. Förutom att jag gärna spelar en stor roll med många psykologiska skiftningar, ett vackert språk och ett intressant inre. Och i en bra historia.

I novellerna finns en stark samtidskänsla. Huvudpersonerna, i de flesta fall unga män, famlar runt i en glest befolkad och stilla svensk huvudstad. Deras enda förbindelselänk till närhet och gemenskap är ofta mobilen. Den ringer sällan - och när den ringer är det inte säkert att det är någon där, och när det är någon där är det inte säkert att han eller hon säger eller ens vill något.

På ytan är karaktärerna vitt skilda, från kulturarbetare som går om varandra på glamourösa restaurang Gondolen till pojkar som bekämpar varann längst ned i hierarkin i en vindpinad högstadielklass i en förortsskola. Men där under är dessa killar lika varandra i sin rädsla och sin sköra manlighet - egenskaper som också går igen i en del av de roller som Jonas Karlsson har spelat på film, till exempel i *Mannen under trappan* eller *Den man älskar*.

Man skulle kunna associera till mannen som loser, till studier av pojkars misslyckanden i skolan, deras underrepresentation inom högre utbildningar och deras konservativa värderingar som tar sig uttryck i till exempel mäns dominans bland Sverigedemokraternas väljare.

- Äh, säger Jonas Karlsson, man ska inte generalisera. Men det finns en ensamhet som är speciell för män. Och min generation män, och de som är äldre, är vana att bli omhändertagna av kvinnor. Slackerbeteende är mer accepterat för män än för kvinnor.

Och män konsumerar inte gärna kultur, konstaterar han, åtminstone inte teater eller skönlitteratur. Men är det ett

problem? Jonas Karlsson masserar sitt ansikte medan han funderar.

- Det kan bli det. För att bli en hel människa behöver man få tillgång till olika berättelser i olika format av olika författare från olika länder. Annars får man svårare att förstå andra.

Och just att förstå verkar männen i Jonas Karlssons noveller ha lite svårt med. De befinner sig på gränsen till det som kallas utanförskap eller till något ännu värre: galenskap. Men han tycker inte att de är galnare än andra.

- Vi är alla ganska knäppa.

Själv framstår han nog ändå som mindre knäpp än genomsnittet, framför allt inom den skådespelareelit där han ingår. Men den tanken avfärdar han.

- Man kan ju välja vad man visar upp, eller hur? Andra kanske är mer normala än jag på insidan. Vi har alla vårt subjektiva sätt att se på världen. Det vore förmätet att tro att bara mitt sätt funkar, det är ju bevisligen fel, säger han.

Och reser sig för att glida iväg genom stan, mot tatueringarna och den yviga svarta peruken och ännu en kväll på jobbet.

Namn: Jonas Karlsson.

Ålder: 39.

Bor: Stockholm.

Familj: Gift och tre barn.

Yrke: Skådespelare och författare.

Karriär: Gick Teaterhögskolan i Stockholm 1994-98. Har spelat i en rad svenska filmer och teveserier som till exempel *30:e november* (1995), *Juloratoriet* (1996), *Gustav III:s äktenskap* (2001), *Detaljer* (2003), *En uppstoppad hund* (2006), *Den man älskar* (2007) och *Mannen under trappan* (2009), liksom i Dramatenuppsättningar som *I väntan på Godot* (2003), *Lång dags färd mot natt* (2006) och *Scener ur ett äktenskap* (2009). Aktuell med *Stormen* på Dramaten. Har skrivit två novellsamlingar, *Det andra målet* (2007) och *Den perfekta vännen* (2009).

Inspirationskällor: Allan Edwall, Harold Pinter, Keve Hjelm, Miles Davis, Tove Jansson, Joakim Pirinen, Stina Ekblad m fl.
Bästa läraren: Har haft väldigt många bra lärare. Ska jag välja en får det nog bli min svenska- och SO-lärare på högstadiet.

Fritid: Nej

Läser just nu: John Updikes *My father's tears & other stories*

Dold talang: Extremt bra lokalsinne.

Bildtext:

Skådespelaren och författaren Jonas Karlsson växlar mellan det mycket realistiska, som i flera av sina kändaste filmroller, och det absurda eller poetiska, som i många teaterroller.

- Det är både skönt och uppfriskande att få byta form då och då, säger han.

